VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp)

Valtioneuvoston kanslian vastine

Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 27.2.2026

Lain tavoitesäännös, karenssilautakunnan toimivalta ja muutoksenhaku

- Muutostarve: Lain tavoitesäännökseen tulisi lisätä eturistiriitojen syntymisen estäminen.
- **Yleisen edun ja hallitusvallan käyttöä kohtaan tunnetun luottamuksen suojaaminen ovat lain perimmäisiä tavoitteita. Tietojen hyväksikäyttö, vahingon aiheuttaminen tai muu eturistiriita ovat syitä, jotka voivat johtaa tällaisen luottamuksen vaarantumiseen.**
- Muutostarve: Ehdotuksessa ei säädetä karenssilautakunnan toimivallasta määrätä karenssi ja 6 § tulisi muotoilla uudelleen siten, että tällainen toimivaltuus sisältyisi pykälään.
- **Ehdotetussa 5.2 §:ssä säädetään karenssilautakunnan toimivallasta määrätä karenssi sekä sen velvollisuudesta päätöksellään vahvistaa, jos se ei katso karenssin määräämisen edellytysten täyttyvän.**
- Muutostarve: Karenssin ja seuraamusmaksun määräämistä koskevat päätökset näyttävät jäävän 16 §:n muutoksenhakusäännöksen ulkopuolelle.
- **Muutoksenhakua koskevan 16.2 §:n mukaan muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Karenssin ja seuraamusmaksun määräämistä koskevat päätökset ovat valituskelpoisia suoraan mainitun lain nojalla, eikä erillinen informatiivinen viittaussäännös ole tarpeen.**

Karenssin sisältävä päätös, karenssin määräämisen edellytykset ja viittaus hallintolakiin

- Muutostarve: 16 §:ssä käytetään ilmausta ”karenssin sisältävä päätös”, mutta tällaisesta päätöksestä ei ole muualla laissa säännöstä.
- **Karenssia koskeva päätös voisi joko sisältää karenssin tai sillä voitaisiin vahvistaa, ettei uuteen tehtävään siirtymiselle ole laissa tarkoitettuja rajoituksia. Jälkimmäisessä tilanteessa päätös ei sisältäisi karenssia. Mahdollisuus panna päätös täytäntöön muutoksenhausta huolimatta on tarkoitettu liitettäväksi vain karenssin sisältävään päätökseen, jonka vuoksi käytetään termiä ”karenssin sisältävä päätös”.**
- Muutostarve: Karenssin määräämisen edellytyksissä eturistiriidan taustasyytä rajoittava ”erityisestä”-määre ei ole asianmukainen (6.1 §:n 2 k.: uuteen tehtävään siirtymisen voidaan muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta erityisestä syystä katsoa johtavan eturistiriitaan valtioneuvoston jäsenenä toimimiseen nähden).
- **”Erityisestä” -määre on tarpeen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten - lain täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden sekä rajoituksen oikeasuhtaisuuden - näkökulmasta.**
- Muutostarve: hallintolain noudattamisvelvollisuudesta tulisi säätää erikseen.
- **Kattavan karenssilautakunnan toimintaan sovellettavia hallinnon yleislakeja koskevan säädösluettelon sisällyttämistä lakiin ja sen pitämistä ajantasaisena pelkästään informatiivisista syistä ei voida pitää vallitsevassa lainsäädäntökehityksessä enää tarkoituksenmukaisena. Hallintolaki tulee sovellettavaksi myös ilman viittaussäännöstä. Informatiivinen viittaus etenkään pelkästään hallintolakiin ei olisi perusteltu.**

Poikkeus ilmoitusvelvollisuudesta ja ”yleinen etu”

- Muutostarve: Ehdotuksen 3.3 §:n mukaan ilmoitusta ei ole tarpeen antaa, jos uuden tehtävän luonteen perusteella on ilmeistä, etteivät karenssin määräämiselle annetut edellytykset täyty. Perusteluissa poikkeusta on tulkittu hyvin rajoittavasti. Merkittävä osa normaalia ammatin- ja elinkeinonharjoittamista on luonteeltaan sellaista, joka ei ministerikauden jälkeen harjoitettuna vaaranna luottamusta hallitusvallan käyttöön. Tällaiset tilanteet olisi luontevaa katsoa poikkeuksiksi ilmoitusvelvollisuudesta.

- **Laaja ilmoitusvelvollisuus on perusteltu lain tavoitteen saavuttamiseksi. Ilmoitusvelvollisuudesta ja ilmoituksen käsittelyn aikaisesta kiellosta aloittaa uudessa tehtävässä koostuvan elinkeinovapauteen kohdistuvan rajoituksen on mahdollista ennakoida jäävän verraten vähäiseksi. Tarkoituksena on myös se, ettei lain soveltamisalaan kuuluvan henkilön olisi laajalti itse tarpeen arvioida sitä, onko kyseessä sellainen uusi tehtävä, jonka osalta karenssin määräämisen edellytykset täyttyvät.**

- Muutostarve: Karenssin määräämisen lisäedellytyksenä on, että uuteen tehtävään siirtymisen voidaan katsoa vaarantavan yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön. Käsitteen ”yleinen etu” käyttäminen perusoikeusrajoituksen edellytyksiä koskevassa asiayhteydessä on ongelmallinen. Käsite on epämääräinen ja tulkinnanvarainen ja sen lisäarvo on epäselvä. On perusteltua, että ilmaisu poistetaan.

- **Perustuslakivaliokunta totesi valtion virkamieslakiin ehdotettua karenssisääntelyä arvioidessaan, että karenssimenettelyllä suojataan mm. yleistä etua (PeVL 35/2016). Käsitettä ”yleinen etu” käytetään lainsäädännössä vakiintuneesti. Käsitettä käytetään lain tavoitetta koskevassa 1 §:ssä. Tavoitesäännös ei ole velvoittava. Käsitettä käytetään myös 6 §:ssä, jossa sen on tarkoitus edelleen tiukentaa perusoikeusrajoituksen eli karenssin määräämisen edellytyksiä.**

Vähennykset karenssikorvauksesta

- Muutostarve: Korvaus karenssin ja asian käsittelyn ajalta vastaa suuruudeltaan valtioneuvoston jäsenelle maksettavaa palkkiota. Mahdollisesti saatua palkkaa tai muuta korvausta tehtävästä ei otettaisi huomioon korvauksen vähennyksenä. Korvaussääntely on varsin antelias.

- **Karenssin määrääminen merkitsisi ajallista rajoitusta uudessa tehtävässä aloittamiselle ja siten myös siitä saatavaksi sovitun palkan, palkkion, etuuden tai muun korvauksen saamatta jäämistä. Karenssista maksettavan korvauksen on tarkoitus korvata näiden tulojen vähentyminen.**

- **Karenssijärjestelmän selkeyden vuoksi on pidetty tarkoituksenmukaisena, että maksettavan korvauksen määräytyminen olisi yksinkertaista, eikä edellyttäisi karenssilautakunnalta selvityksen hankkimista eikä korvauksen määrän arviointia ja harkintaa.**

- **Valtion virkamieslain viranomaisen ja virkamiehen välisessä karenssisopimuksessa rajoitusajaksi voidaan sopia 6-12 kuukautta, jolta maksetaan palkkaa vastaava korvaus. Tästä ei tehdä vähennyksiä. Valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvän karenssin valmistelussa on pidetty perusteltuna, että karenssijärjestelmät muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden. Korvauksen määräytymisperusteiden ei tulisi poiketa toisistaan.**

Ilmoituksen käsittelylle asetettava määräaika

- Muutostarve: Ilmoituksen käsittelyn karenssilautakunnassa ei tulisi kestää yli kahta kuukautta. Päätös tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti. Voisi olla perusteltua asettaa poikkeuksellisesti ehdoton, esim. enimmillään kahden kuukauden määräaika käsitellä ilmoitus.

- **Käytännössä karenssiasiat voivat olla hyvin moninaisia. Siten tarkkaa aikarajaa ilmoitusten käsittelemiselle ei ole ehdotettu asetettavaksi. Karenssilautakuntaa ohjataan ilmoitusten viivytyksettömään käsittelyyn: esityksen perusteluissa on korostettu myös hallintolaista seuraavaa käsittelyn viivytyksettömyyden vaatimusta, jota ilmentävät myös 8 §:n säännökset oikeudesta korvaukseen tapauksissa, joissa käsittely on kestänyt yli kaksi kuukautta.**

- **Karenssilautakunnan toimintaan sovellettaisiin hallintolakia, joka sisältää lautakuntaa velvoittavat säännökset mm. asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta. Karenssin määrääminen edellyttäisi asian huolellista selvittämistä ja arviointia.**

- **Valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvän karenssin yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi olisi perusteltua, että karenssilautakunta voisi huolehtia asian selvittämisestä ilman laissa asetettua määräaikaa.**

Valiokunnan pyytämät muutosehdotukset ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain muutokset

- Vastineeseen on sisällytetty valiokunnan pyytämät muutosehdotukset:
  - Karenssikorvauksen vähennykset (mahdollinen kansanedustajan palkkio ja muut ansiotulot vähennettäisiin maksettavasta karenssikorvauksesta).
  - Ilmoitusvelvollisuuden kynnys (3 §:n ilmoitusvelvollisuuden kynnyksen muutos).
  - Karenssilautakunnan käsittelymääräaika (lautakunnan on käsiteltävä ilmoitukset määräajassa).
- Valtioneuvoston kanslia katsoo kuitenkin vastineessa yksilöidyillä perusteilla, ettei muutoksia olisi tarpeen tehdä.
- Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia on muutettu 1.1.2026 voimaan tulleella lailla 416/2025, joka vaikuttaa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1.2 §:n muuttamista koskevaan ehdotukseen. Lisäksi sillä on vaikutusta valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvää karenssia koskevan lakiehdotuksen 18.4 §:ään. Eduskunnan käsiteltävänä on myös eräitä esityksiä, joissa sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1.2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI